

METİN ÇÖZÜMLEME ÖRNEKLERİ: ŞİİR

I. İÇERİK

Şiirde içerik; *Konu, İzlek, Düşünce, Olay, Varlık, Duygu, Görüntü*

1) KONU

- ❖ Bir eserde ele alınan düşünce, olay ve durumdur.
- ❖ Örneğin Ramazanı konu alan türlere **Ramazaniye, Ramazanname** denir.

2) İZLEK

- ❖ İzlek, şiirde göze çarpan dikkati çeken özet fikirdir.
- ❖ Konunun şaire özgü bir biçimde görünüşü, yorumlayışı ve değerlendirişi izleği verir.
- ❖ Ana izlek (Ana fikir) şiirin bütününe yansıyan, bütün öğeleri etrafında toplayan, dolayısıyla şiirin merkezini işgal eden temel iletidir.
- ❖ Ana izleği besleyen, şiirin tümünde değil de mısralarda yer alan kısa ve küçük izleklere ise *yan izlekler* denir.

3) DÜŞÜNCE

- ❖ Bir şiirde vurgulanmak istenen duygu ve düşüncenin etkisini arttırabilmek için sık sık yinelenen çarpıcı ifadeye *ana örge* denir.
- ❖ Bunun yanında ahenk sağlama işlevinde yararlanılabilir.

4) OLAY

- ❖ Geçmişte olup bitmiş ve yaşanmış bir takım olaylara yer verilir.
- ❖ Olay boyutunu iki katmanlı ele alabiliriz
 - a) **Yüzey yapı:** hikaye edilen olay
 - b) **Derin yapı:** Şiirde amaç olayı anlatmak, okuyucuları bu olaydan haberdar etmek değil, şairin vermek istediği bazı olaylardır.

5) DUYGU

- ❖ Yazarın yaşadığı duygulardan bahsedilir.

6) GÖRÜNTÜ

- ❖ Şairin görme duyumuza hitap eden bölümüdür.
- ❖ Sabit yada hareketli dış dünya manzaraları, tabiat tasvirleri, olay, olgu ve insana ait görüntüler şiirin asli unsurlarıdır.

A) NESNEL GÖRÜNTÜ:

- ❖ Buna fotoğraf görüntüsü, fotoğraf gözlemciliği de denilebilir.
- ❖ Dışarıda seyredilen manzara göze hitap edilecek şekilde renk, şekil, çizgiler öne çıkarılarak sunulur.

- ❖ Tasvir tekniğinden yararlanılarak varlıkların gerçek özellikleri canlı ve renkli olarak birebir verilir
- ❖ Kelimelerle resim yapar.

B) ÖZNEL GÖRÜNTÜ:

- ❖ Öznel görüntünün iki biçimi vardır.
 - 1) Şairin şiiri için gerekli olan dış dünya malzemesini, dış dünya varlıklarının görüntülerini olduğu gibi değil de istediği gibi tasvir etmesine **resimsel görüntü** denir.
 - 2) Gerçek dünya da doğada olmayan tamamen şairin hayalinde ürettiği görüntü ise **hayali (muhayyel) görüntü** denir.

C) SOYUT GÖRÜNTÜ UNSURLARI:

- ❖ Şiirde soyut görüntü, genel olarak 'imge' ve 'simge' lere dayalı olarak değişir.

1) İmgeler;

- ❖ İmge en genel anlamıyla okuyucunun zihninde oluşturulan üretilen ve çizilen görüntü ve duygulardır.
- ❖ Başka bir deyişle, okuyucunun gözünde özgün ve çarpıcı görüntüler oluşturmaktır.

2) İlk Örnek (Arketip)

- ❖ Soyut görüntüye dayalı bir simgedir.
- ❖ Bir ulusun toplumsal bilinçaltına değişik nedenlerle ve tarihsel konularla yerleşmiş olan ve zaman içinde bir biçimde nükseden ve ortaya çıkan koşullara göre kendini belli eden, gün yüzüne çıkan ortak değerler, tipler ve simgelere denir.

II. ŞEKİL

Şekil açısından baktığımızda en önemli öge nazım şeklidir.

- ❖ **Nazım Şekli:** kafiyeleniş mısraların kümelenişi, bentlere bölünüşünü inceler.

III. DİL VE ÜSLUP

DİL:

- ❖ İletişimsel kullanımın ötesinde bir kullanımı vardır.
- ❖ Şair duygusal ve imgesel yönü ağır basan bir dil kullanır.

Dil Sapmaları:

Dilde Tasarruf Yolları:

- ❖ Dilde tasarruf etmek için söz varlıklarının kullanımı ile ilgili olarak bazı teknik denemeler ve oyunlar yaparlar.

- ❖ Bunların başlıcaları, ortak kullanım, eksiltili ifade, özel adların çağrışımından yararlanma, kelime içine harf eklemidir.

ÜSLUP

- ❖ Dili özel ve özgün bir kullanım biçimi olan üslup konuyu, duygu düşünce ve hayalleri anlatış, ifade ediş dile getiriş tarzıdır.
- ❖ **Tasvirî Üslup:** Varlıkların, olguların değişik özellik ve niteliklerini açık açık tasvir etme, betimleme yoluyla belirtme
- ❖ **İzlenimci Üslup:** Bir soyutlama olan izlenicilikte, dış dünya varlık, doğa, görüldüğü gibi değil de şairin iç dünyasında ruhuna kalbine beynine aldığı değiştirilmiş dönüştürülmüş biçimiyle yansır.

IV. AHENK

- ❖ Şiirin sözleri, kelimeleri mısraları ve mısra öbekleriyle bir bütün halinde, ideal ortamda kendi iç uyumunu kurarak meydana getirdiği güzel hoş tını ve sestir.

SERENAT

- ❖ Anlamı: Gece vakti sokaklarda sevgilinin penceresi altından verilen küçük konser.
- ❖ Genelde bir müzik terimidir.
- ❖ Sevgiliye aşkı ilan etme biçimlerinden biridir.
- ❖ Biraz tiyatroya özgü bir yanı vardır.
- ❖ Orta çağda, batılı ülkelerin burjuva çevrelerinde ortaya çıkmıştır.
- ❖ Tiyatro, şiir gibi edebi türlerde birçok serenat motifi vardır.

DOGALCIL EDEBİYAT

- ❖ Öznel anlamıyla sade, saf, temiz güzelliklerle dolu sakin kırsal hayatta, çoban ve köylü yaşantılarına yer veren, bunları sevdirmeyi amaçlayan.
- ❖ Genel anlamıyla ise doğaya eğilimi ifade eden bir edebiyattır.

TEVRİYE

- ❖ Birden fazla anlamı olan bir sözcüğün yakın anlamını vurgulayıp, uzak anlamını kastetmektir.

MECAZ-I MÜRSEL (DÜZ DEĞİŞTİRMECE)

- ❖ Bir sözü, anlamından başka bir anlamda ve benzetme amacı gözetmeden kullanma

HÜSN-İ TA'LİL (GÜZEL NEDENLEME)

- ❖ Herhangi bir gerçek olayın meydana gelmesini, hayali ve güzel bir nedene bağlamaktır.

Kuy-i Yar: Köy, mahalle, sokak şehir, ev neresi olursa olsun sevgilinin bulunduğu yer anlamına gelir.

MEMLEKET EDEBİYATI:

- ❖ Temel kaynağı halk edebiyatından alan, memleketin insanını ve sorunlarını işleyen bir Cumhuriyet dönemi akımıdır.

VARLIK:

- ❖ Şairin içinde kendisinden söz ettiği, yer verip ele aldığı dış dünyada görünen maddi varlıklar, doğa ve eşyadır.
- ❖ Şairin varlığı değerlendirişi ve varlığa yaklaşım biçimi onun dünya görüşüne göre değişir.
- ❖ **Mutasavvıf Şair:** varlıkta Allahın isimlerinin tecellilerini görür.
- ❖ **Materyalist Şair:** varlıkta bizatihi belirleyici bir değere sahiptir.
- ❖ **İzlenimci Şair:** öznel izlenimler uyandıran bir vasıtaadır.

KİNAYE:

- ❖ Asıl maksadı dolaylı ve kapalı bir şekilde ifade edilen söze denir.

İSTİARE:

- ❖ Bir sözcüğün anlamının geçici olarak başka bir sözcük hakkında kullanma
- ❖ Bir şeyi gerçek anlamı dışında bazı bakımlardan benzerlik kurulan başka bir şeyin ismiyle belirtmektir.

YALIN ÜSLUP (SADE)

- ❖ Temiz, açık, duru berrak süslerden arınmış edebi sanatlara benzetmelere sıfatlara yer vermeyen muğlak olmayan, anlaşılabilir çıplak üslup

METİNLERARASI İLİŞKİLER

- ❖ Şiirde başka kaynaklardan alıntı değini yada gönderme dönüştürme yada yer değiştirme şeklinde yararlanmaya denir.